herpy

FRØER

Blue-legged Mantella

Mantella expectata

Mantella expectata er en lille, dagaktiv frø fra de tørre klippekløfter i Isalo-massivet i det sydvestlige Madagaskar: citrongul på ryggen, med himmelblå ben og sort på siderne. Den bliver 2-3 cm, lever af myrer og andre små leddyr og lever kort: i naturen bliver den højst tre år. Den skal holdes tørrere og lidt varmere end de fleste andre arter i slægten.

Familie: Mantellidae

SPECIFIKATIONER

DYRET

Voksenstørrelse	**2-3 cm** snude-kloak-længde
Levetid	**3-5 år**
Aktiv	**Dag**
Levevis	**Jordboende**
Biotop	**Halvørken og klippeterræn**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fangenskab	**Ingen** Opdrættede dyr. Vildfangne dyr kan beholde giften længe
Sværhedsgrad	**Øvet**

PASNING

Min. terrarie	**45 × 45 × 30 cm** L × B × H til 4 voksne dyr
Temperatur, dag	**20-26 °C**
Temperatur, nat	**16-20 °C**
Luftfugtighed	**50-70 %**
Vand	**Vandskål**
UVB	**Valgfri** Ferguson-zone 1
Kost	**Små leddyr (springhaler, bananfluer)**
Holdes	**I gruppe**

AVL

Formering	**Æglæggende**
Udvikling	**Haletudser i vand**
Æglægning	**På jorden**
Æg pr. lægning	**25-30**
Klækning	**3-12 dage**
Larvetid	**42-56 dage** fra klækning til metamorfose
Larvefoder	**Alger/planter og færdigfoder**
Yngelpleje	**Ingen**

BESKYTTELSE OG PAPIRER

CITES	**Appendiks II**
IUCN	**Truet (EN)**

Står på CITES liste II (hele slægten Mantella), så handel over landegrænser kræver CITES-papirer, og sælgeren skal kunne dokumentere, at dyrene er lovligt opdrættet. Arten er truet (EN) på IUCN's rødliste, så vælg opdræt frem for vildfangede dyr. EU-bilaget er ikke aflæst for frøer og er derfor udeladt.

Om arten

Mantella expectata er en lille frø med en af slægtens mest markante dragter. Ryggen og toppen af hovedet er gule, benene er blå, og siderne og hovedets sider er sorte. Undersiden er sort med blå pletter. Farverne er en advarsel til rovdyr: huden indeholder giftstoffer (alkaloider), som frøen i naturen optager fra de små leddyr, den spiser. Arten blev beskrevet i 1992 af Busse og Böhme.

Frøen bliver 2-3 cm fra snude til kloak. Hunnerne er tydeligt større end hannerne, og hannerne har en hesteskoformet blå plet på undersiden af underkæben og et kald, som kun de udsender. Der er stor variation mellem individer og lokaliteter: nogle har mørkere, mere grå ben, og i den nordligste del af udbredelsen har nogle en rødlig bagryg, der står i kontrast til den gule forryg og hovedet. I den sydlige del har mange et strejf af brunt på benene, så de minder om *Mantella betsileo*, og nogle dyr er

genetisk et sted midt imellem de to arter. Den systematiske placering af disse dyr er ikke afklaret. Dyr med rødlig ryg og grå ben sælges nogle gange som en farvevariant af arten, men deres status er uklar; de kan også høre til en nærtstående, endnu ubeskrevet art fra de tørre egne i det sydlige og vestlige Madagaskar. Farverne er klarest, når dyrene holdes køligt og tørt, og de bliver mere dunkle, stålblå og sennepsgule i en kunstig regntid.

Arten lever usædvanligt kort for en frø af denne størrelse. I naturen bliver den højst tre år, og dyrene bliver kønsmodne allerede i den første aktive sæson efter forvandlingen. Levetiden i fangenskab er ikke dokumenteret; 3-5 år i boksen er et skøn ud fra den vilde levealder.

Udbredelse og levested

Mantella expectata findes kun på Madagaskar, i Isalo-massivet og områderne syd for det i den sydvestlige del af øen. Udbredelsen er lille. Arten deler område med den farvestrålende *Scaphiophryne gottlebei*, og nogle steder lever den sammen med *Mantella betsileo*, som den kan krydse sig med.

Begge arter er lokalt almindelige, men truede på grund af tab af levested og indsamling til dyrehandlen. *Mantella expectata* er opført som truet (EN) på IUCN's rødliste og står på CITES liste II sammen med resten af slægten.

Læs mere: Lovgivning: CITES, EU-bilag og dansk lov

> **Oprindelig udbredelse:** Madagaskar.

LEVESTED

Frøen lever i et tørt, åbent og solbeskinnet landskab: i klippekløfter og langs midlertidige, stenede vandløb. Den holder sig til sprækker, sten og skygge og er aktiv om dagen. Det gør den til en anden type end de fleste andre arter i slægten, som lever i fugtig skov.

Yngletiden ligger fra september til december, hvor hannerne kalder. Æggene hænges på kløftvæggene, fx oven på græstuer, der vokser ud af kalkstensvæggene over små vandhuller, eller de lægges under sten. Regnen oversvømmer dem, og haletudserne udvikler sig i midlertidige vandhuller. Resten af året er tørt, og dyrene er da mindre synlige. Det skal terrariet tage højde for: det skal være tørrere end til en regnskovsart, og den tørre tid skal også være den køligste.

Læs mere: Opdræt af haletudser

Pasning

TERRARIET

Der findes kun begrænset viden om pasningen af *Mantella expectata*. Arten avles kun af og til i fangenskab. Den holdes tørrere end de andre arter i slægten, men ellers som de nærmeste slægtninge *Mantella betsileo* og *Mantella viridis*, som også kommer fra tørre egne, og tallene for terrarie, kuld og larvetid er lånt fra dem.

Fire voksne dyr skal have et terrarie på mindst 45 × 45 × 30 cm, og flere dyr kræver mere bundareal. Frøen bor på jorden, så bundarealet er vigtigere end højden. Hannerne forsvarer små territorier, og hunnerne kan slås i yngletiden, så vælg hellere et større end et mindre terrarie med mange synsbarrierer. Hold dyr af samme lokalitetsform sammen.

Indret terrariet efter den tørre klippekløft: en bund af sphagnum eller en tynd jordblanding med et drænlag nederst, flade stykker korkbark og sten, der danner sprækker og skjul, og få planter. Bunden må være overvejende tør, men under skjulene skal der altid være fugtige steder, så dyrene ikke udtørrer. Brug ikke havejord med gødning. Låget skal være delvist net, så luften ikke står stille.

Læs mere: Terrarieopbygning og bioaktiv bund

TEMPERATUR

Om dagen skal der være 20-26 °C, og om natten 16-20 °C. Frøen tåler mere varme end de fleste andre arter i slægten, og en dag med 28 °C gør ikke noget. I den kunstige regntid må dagtemperaturen nå op mod 30 °C. Lad den tørreste tid falde sammen med den køligste og den vådeste med den varmeste, som i naturen. Nattemperaturen er lånt fra *Mantella betsileo*.

De fleste danske stuer passer hele året, men en sydvendt vindueskarm gør det ikke. Brug lys, der ikke varmer, især hvis der er levende planter, og mål temperaturen med et digitalt termometer i dyrenes højde. En egentlig vinterhvile er ikke dokumenteret.

Læs mere: Vinterhvile og årstider

LUFTFUGTIGHED OG FORSTØVNING

Arten kommer fra et tørt område og skal have mindre luftfugtighed end regnskovsarterne. Hold 50-70 % til daglig. Forstøv kun sparsomt med afkalket vand, langt sjældnere end til de andre arter i slægten, men sørg for, at der altid er fugtige steder under skjulene. Sæt gerne glas eller plast over en mindre del af netlåget, men lad luften bevæge sig.

En kunstig regntid med kraftig daglig forstøvning og højere temperatur sætter gang i yngleadfærden, men den får samtidig farverne til at blegne. Hold derfor regntiden kort, og vend tilbage til tørre forhold bagefter. Den lave vandskål sikrer, at frøerne ikke udtørrer.

Læs mere: Luftfugtighed, forstøvning og ventilation

VAND OG VANDKVALITET

Stil en lav vandskål i terrariet, og lad den altid være fyldt. Mantella-frøer er dårlige svømmere, så skålen skal være så lav, at de let kan komme op, og den må ikke fylde meget af bunden. Dybden er ikke dokumenteret for arten, men et par centimeter er rigeligt.

Padder optager vand og stoffer gennem huden, så brug kun regnvand, osmosevand tilsat mineraler eller postevand, der er behandlet mod klor, kloramin og tungmetaller. Skift vandet hver dag eller hver anden dag, og skrub skålen ren uden rengøringsmidler.

LYS OG UVB

Der er ikke dokumenteret noget behov for UVB hos arten. Den lever dog i åbent, solbeskinnet terræn, så et svagt UVB-lys (Ferguson-zone 1) er formentlig en fordel, når der er skygge og skjul, så dyrene selv kan vælge. Lys til planterne må ikke give varme. Hav lyset tændt 10-12 timer om dagen, og lad det være mørkt om natten.

Læs mere: Lys og UVB

FODER

Frøen er en ivrig jæger. I naturen lever den af myrer, mider og andre små leddyr. I terrariet tager den byttedyr helt op til 2-3 uger gamle fårekyllinger og foretrækker dem frem for bananfluer. Giv et varieret udvalg: fårekyllinger på 3-6 mm, springhaler, bananfluer uden vinger, små bænkebidere, bladlus, små kakerlakkelarver, termitter og larver af rismelbiller. Meget små voksmøllarver kan bruges som afveksling. Variation forebygger mangler.

Giv 5-15 foderdyr pr. frø hver anden dag, og justér efter dyrenes kropsform. I køligt vejr er en lille portion om ugen nok. Spred foderet flere steder, så svage hanner ikke bliver jaget væk fra maden. Drys foderdyrene med kalk- og vitaminpulver ved hver anden eller tredje fodring, og ved hver fodring til unger. Mængderne er lånt fra *Mantella aurantiaca*.

Læs mere: Foderdyr: hold og avl Læs mere: Kalk, vitaminer og tilskud

ADFÆRD OG HÅNDTERING

Mantella expectata er dagaktiv og holder sig til sprækker og skygge i dagtimerne. Hannerne kalder og forsvarer små territorier. Uden for yngletiden er dyrene stort set fredelige over for hinanden. En lille gruppe med flere hanner end hunner og mange skjul fungerer bedst.

Frøer bør så vidt muligt ikke håndteres. Huden er sart og optager stoffer fra hænderne. Skal en frø flyttes, brug en lille, ren plastikbeholder. Vildfangede dyr er ofte afmagrede og har snyltere, så de skal i karantæne i flere uger i et enkelt terrarie.

Læs mere: Karantæne og hygiejne Læs mere: Køb af dyr: opdræt, vildfang og transport

Avl

KØNSMODENHED OG KØNSBESTEMMELSE

Hannerne er mindre og slankere end hunnerne og har en blå, hesteskoformet plet på underkæben. Begge køn bliver kønsmodne i den første aktive sæson efter forvandlingen, men alderen i måneder er ikke dokumenteret. Hold en gruppe unger sammen og lad dem vokse op, så du får begge køn.

PARRING

I naturen yngler arten fra september til december. I fangenskab avles den kun af og til. Efter en kølig og tør periode på 3-4 måneder med meget lidt forstøvning og halveret foder hæves temperaturen, og der forstøves dagligt og fodres rigeligt. Hannerne begynder da at kalde efter få dage. Tørtiden kan belaste dyrene, så hold øje med vægten.

ÆG OG HALETUDSER

I naturen hænges æggene på klippevæggen over et vandhul eller lægges under sten, hvor regnen oversvømmer dem. Antal æg pr. lægning er ikke dokumenteret for arten; 25-30 i boksen er lånt fra *Mantella betsileo*. Ofte er kun en del af æggene befrugtede.

Æggene tages op og lægges på fugtigt sphagnum i en lukket beholder. Når små, hvidgrå haletudser kan ses vride sig i gelen, hældes der vand på, så haletudserne svømmer frit. De flyttes derefter til et indkørt akvarium med svampefilter. Der er ingen yngelpleje. De første dage lever haletudserne af blommen, derefter fodres de dagligt eller hver anden dag med alger som spirulina og chlorella, fiskeflager, myggelarver og dafnier. Opdræt dem i store plastbeholdere med en klump javamos eller et stykke pothos. Vandet skal være 3-5 cm dybt de første uger, senere op til ca. 10 cm, og 18-26 °C uden store udsving. Vandet skal være behandlet mod klor og tungmetaller. Fodr ikke for meget, fordi vandet så bliver dårligt.

METAMORFOSE

Haletudserne er klar til at forlade ægget ca. 3-12 dage efter lægning. Ved omkring 23 °C får de ben og forlader vandet efter 6-8 uger (42-56 dage). Begge tal er lånt fra slægtninge. Haletudser fra samme kuld udvikler sig i forskelligt tempo.

Når forbenene viser sig, flyttes haletudsen til en beholder med højst 1 cm vand og et tætsiddende låg. Når halen er ved at blive optaget, flyttes den lille frø til et landterrarie med fugtig køkkenrulle og et skjul.

OPDRÆT AF UNGER

De nyforvandlede frøer er meget små og skal have rigeligt med små leddyr. De første uger lever de af nyklækkede springhaler, senere tager de bananfluer og fårekyllinger på 3 mm. Drys foderet med kalk og vitaminer ved hver fodring. Hold dem enkeltvis eller i små grupper i små beholdere, og flyt dem til et større terrarie, når de er 2-3 måneder gamle. De passes derefter som voksne. Størrelser og tider er lånt fra *Mantella aurantiaca*.

Sundhed og typiske fejl

Mantella expectata er i fangenskab følsom over for forkert klima og foder, og der er kun lidt erfaring at bygge på. De typiske fejl er:

- Vedvarende varme over 28 °C uden for regntiden, som giver stress og dårlig appetit.
- For fugtigt og for varmt på samme tid, som giver bakterier og svamp og får farverne til at blegne.
- For tør luft eller for sjælden forstøvning, som tørrer huden ud.
- Mangel på kalk og vitaminer, fordi foderdyrene ikke er drysset. Det giver dårlig vækst og skæve ben.
- Svage dyr, der bliver jaget væk fra maden. Fodr flere steder.
- Vildfangede dyr, som ofte ankommer afmagrede og med snyltere. Karantæne og dyrlæge er nødvendigt.

Et sundt dyr har klare øjne, en fyldig krop og er aktivt om dagen. Søg en dyrlæge med forstand på padder, hvis dyret taber sig, ikke spiser i flere uger eller har sår eller hævelser.

Spørg altid dine kloge bekendte

Vejledningen er et godt sted at begynde, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskellige, og meget af det vigtigste lærer man af dem, der har holdt arten i årevis. Tal med en avler, en erfaren holder eller en dyrlæge med forstand på krybdyr og padder, før du anskaffer dyret - og igen, hvis noget ser forkert ud.